
Sadat Dizdarević

UTICAJ FIRDUSIJA NA SAFVET-BEGA BAŠAGIĆA

Rezime

U ovom članku smo analizirali uticaj velikog perzijskog klasičnog pjesnika Firdusija na jednog od najistaknutijih pjesnika s početka dvadesetog stoljeća u Bosni i Hercegovini Safvet-bega Bašagića. Mada članak ne pretendira da analizira u tančine sve dimenzije i detalje ovog uticaja, ipak smo na ograničenom broju primjera uspjeli pokazati na koji način je Firdusi uticao na Bašagića. Ovaj uticaj najviše dolazi do izražaja na intelektualnom planu i svjetonazoru dok se djelomično može uočiti i izvjestan uticaj na polju literarnog stila.

U vrijeme kad se javlja Bašagić sa svojom rodoljubivom poezijom, Bosna i Hercegovina biva otcijepljena od islamske civilizacijske i kulturne baštine i gotovo nasilu inkorporirana unutar zapadnog literarno-kulturnog kruga. To je vrijeme velikih kulturnih, društvenih, naučnih i svih drugih promjena u Bosni i Hercegovini. Pojavljuju se nove forme, teme i novi literarni kriteriji, a u potpunosti se odbacuju klasični orijentalni obrasci kao što su rubajija, gazel, kasida, mesnevija i dr. Nacionalne vrijednosti dobivaju na značaju dok vjerske, historijske i kulturne vrijednosti bivaju izložene velikoj opasnosti nestajanja. S druge strane, bosanski narodi i elita pri prvom susretu sa zapadnom naukom i civilizacijom doživljavaju kulturno-civilizacijski šok i osjećaju se zaostalim i podređenim. U isto vrijeme pojavljuju se reformatori poput Bašagića koji vraćaju nadu i samopouzdanje svome narodu i koji mu predočavaju slavnu prošlost i uspjehe u svim društveno-povijesnim dimenzijama. Za takvo što bilo je neophodno izgraditi građevinu patriotsko-rodoljubive književnosti, koja

bi veličanjem vlastite prošlosti i vrijednosti povratila samopovjerenje narodu i podstakla ga na rad, aktivnost i bavljenje naukom.

Pjesnici i pisci preuzimaju ulogu reformatora i prosvjetitelja društva i, oživljavajući tradicionalne vrijednosti, priče i legende, uspijevaju povratiti nadu u bolje sutra. Doba Bašagićevih aktivnosti je umnogome nalik na Firdusijevo vrijeme. Firdusi, kao Bašagić i većina naših pjesnika i pisaca njegovog doba, oživljava jezik, kulturu, književnost i prošlost svoga naroda. Njih dvojica gotovo identično pjevaju o slavi svojih predaka i prepričavaju junaštva i uspjehe heroja svoga naroda, čime vraćaju živost i samopuzdanje svojih zemljaka. Kada je riječ o uticaju Firdusija na Bašagića na idejno-tematskom planu, onda se slobodno može reći da se njihovi stavovi u vezi s vječitom borbom između dobra i zla, svjetlosti i tame, prolaznosti vremena, veličanstvenih bitaka, junaštva i ratova vlastitoga naroda, prizora ljubavi, ljepote, slave itd. u potpunosti podudaraju.¹ Firdusi je za Bašagića predstavljao muzu epske umjetnosti tako da se u njegovim patriotskim i rodoljubivim pjesmama na svakom koraku susreće duh i vođenje starog Firdusa, kako to on ima običaj da kaže.

*Zaklinjem se slavom sviju devet Muza
Štono predstavljaju umjetnost i znanje;
Zaklinjem se boli Rustemovih suza,
Što u srcu bude opće smilovanje;
Zaklinjem se da me ništa ne začara
Ko Ferdusov genij svojom veličinom,
Kada u "Šahnami" živu sliku stvara:
Vječne borbe među svjetlom i tminom.²*

Uvod

U OVOM ČLANKU ćemo pokušati analizirati i potvrditi uticaj jednog od najvećih iranskih pjesnika na našeg Safvet-bega Bašagića. Iako je Firdusi, kao, uostalom, i većina perzijskih klasičara, dosta utjecao na ostale bosanskohercegovačke pjesnike i pisce tokom povijesti, u slučaju Bašagića ovaj uticaj je puno izraženiji i očitiji. Ovaj članak ne može odgovoriti

¹ *Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1878-1918.*, str. 289.

² Bašagić, Safvet-beg, *Izabrana djela*, Pripremio Muhsin Rizvić, Svjetlost, 1971., str. 230.

na sva pitanja koja se nameću u vezi s tim, no pokušat ćemo ukazati na najkarakterističnije i najizraženije puteve i načine uticaja ovog perzijskog velikana na utemeljitelja i preporoditelja moderne bošnjačke književnosti. Bašagić je živio u prijelomnom razdoblju bosansko-hercegovačke povijesti, u vrijeme kad se zatvaraju stranice uticaja Orijenta i islamske kulture i kada zapadni milje i njegov kulturno-literarni izraz počinju diktirati tempo, smjer i formu književno-umjetničkog stvaralaštva. Bašagić je najbolje uočio povijesni trenutak u kom se našla Bosna i Hercegovina kada biva okupirana od Austro-Ugarske monarhije, te je stoga i najbolje iskoristio dati momenat za agitaciju vlastitog naroda i njegovu integraciju u evropske naučno-literarne tokove. Vrijeme u kojem je on živio predstavlja jedan od najodsudnijih momenata čitave povijesti našeg naroda, jer, nakon četiri stotine godina aktivnog učešća u izgradnji i nadogradnji islamske kulture i civilizacije, Bosna i Hercegovina ulazi u jedan sasvim drugačiji svijet gdje vladaju drugačija pravila i drugačiji kriteriji lijepog i umjetničkog. Bašagić predstavlja najistaknutiju naučno-literarnu figuru s početka dvadesetog stoljeća i stoga se ubraja među prve utemeljitelje moderne književnosti u BiH i avangardiste moderne zapadno-naučne misli u ovoj zemlji. Safvet-beg Bašagić je bio veoma plodan pisac, pjesnik i naučnik i iza sebe je ostavio veliki broj naučnih djela, zbirki poezija, drama i ostale literarne građe tako da je za jednu kompletnu analizu čitavog korpusa Bašagićevih djela i Firdusijevog uticaja na njega potrebno napisati knjigu. Ovdje ćemo analizirati samo jedan dio njegovog pjesničkog opusa.

Bošnjačka književnost u doba austroougarske okupacije (1787-1918)

Krajem devetnaestog stoljeća Bosna i Hercegovina biva okupirana od Austro-Ugarske. Na samom početku bosanski narod i elita pružaju odlučan i veoma žilav otpor okupatoru, no naspram jedne od najvećih velesila tog vremena nisu imali puno šansi i veoma brzo bivaju poraženi. Promjena vlasti u Bosni i Hercegovini je značila korjenite promjene u društvu i strukturi bosanske države, jer je nova vlast sa sobom donijela i novi sistem vrijednosti, ponašanja i razmišljanja. Veliki broj Bošnjaka nije htio prihvatiti kršćansku vlast te stoga odlaze u Tursku, što za Bošnjake predstavlja veliki udarac na demografskom planu. Tokom nekoliko prvih godina Bošnjake zahvata rezignacija i beznade, no i tih godina jedan broj intelektualaca, poput Mehmeda Kapetanovića

Ljubušaka, nalaze načina da pomognu svom narodu i da ga izbave iz apatije i beznada u koje je zapao. Oni uspostavljaju kontakt sa novom vlašću i svojim aktivnostima udaraju temelje jednom novom modernističkom pokretu i reformizmu u našoj zemlji. Najistaknutiji bosanskohercegovački pisci i pjesnici ovog perioda, između ostalih Safvet-beg Bašagić, Edhem Mulabdić, Osman Nuri Hadžić, Mehmed Kapetanović i drugi, saraduju sa tadašnjim kulturno-prosvjetnim časopisima, objavljujući svoje pjesme, priče, pripovijetke, drame ili kompletne romane u dijelovima. Tokom perioda austrougarske okupacije u Bosni se pokreće veliki broj listova koji imaju za cilj buđenje i prosvjećivanje sve tri etničke skupine u ovoj zemlji. Bošnjački listovi "Bošnjak", "Behar", "Gajret" i "Biser" uspijevaju okupiti svu bošnjačku kulturnu elitu oko jednog zajedničkog cilja a to je očuvanje i jačanje bošnjačkog, muslimanskog identiteta. Književnost ovog perioda je pod žestokim zapadnim uticajima, no još se osjeća duh i dah islamsko-orijentalne kulture i misli u većini djela. Najistaknutiji pisci i pjesnici ovog perioda su Safvet-beg Bašagić, Edhem Mulabdić, Osman Nuri Hadžić i Ćazim Ćatić. Oni su uspjeli, zahvaljujući dobrom poznavanju orijentalnih i zapadnih jezika, stvoriti jednu novu književnost koja, na sebi svojstven način, predstavlja sintezu zapadnog racija i istočnjačke emotivnosti. Safvet-beg Bašagić je najviše bio pod uticajem perzijske klasične književnosti i to prije svega pod uticajem Firdusija, Hafiza i Hajama. Rođen u jednoj aristokratskoj, begovskoj porodici, u kojoj je njegovana orijentalno-islamska baština i orijentalni jezici, a školovan u Beču, gdje se upoznaje sa zapadnim literarnim dostignućima i prodorom iranskog pjesničkog genija preko Goethea i ostalih, veoma brzo biva privučen i zarobljen veličanstvenim duhom iranskih velikana. Ćatić je, također, bio pod velikim uticajem perzijske književnosti, no u usporedbi sa Bašagićem doista neznatno, posebno stoga što se Ćatić javlja par decenija iza Bašagića, kada uticaj Orijenta na BiH biva sve slabiji. Pored literarnog angažmana naši pjesnici i pisci tog vremena se uglavnom bave prevodjenjem i predstavljanjem iranske, arapske i turske književnosti. No, ne treba nas čuditi otkud ovolika ljubav i privrženost orijentalnoj književnosti, a posebno perzijskoj, jer su se u to vrijeme Hafizu i Hajamu divili najveći učenjaci, pjesnici i pisci čitave zapadne hemisfere. Bašagić se danas svrstava u najbolje prevodioce Hajamovih rubajija na jedan od južnoslavenskih jezika.³

³ Više pogledati: "Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1887-1918.", Muhsin Rizvić, El-kalem, II izdanje, Sarajevo, 1990., str 63-71, 81-246 i "Kultura Bošnjaka", Smail Balić, str. 187-192.

Safvet-beg Bašagić⁴

Kao što smo već napomenuli, Safvet-beg Bašagić spada u red prvih i najvećih bosanskohercegovačkih pjesnika modernog doba, koji je bio pod velikim uticajem Firdusija, Hafiza i Hajama. U prvom periodu svoga literarnog rada Bašagić pjeva rodoljubivo-patriotske pjesme, najviše pod uticajem Firdusija, da bi kasnije došao pod uticaj Hafiza i na kraju Hajama. Patriotizam, rodoljublje, ponos i samohvalisanje i isticanje vlastitih historijskih i kulturnih vrijednosti predstavljaju najjaču sponu između ova dva velikana Istoka i Zapada, koji su djelovali u različitim povijesnim razdobljima. U Bašagićevim djelima se svuda susreću imena perzijskih pjesnika, njihovih djela, legendi, priča i događaja vezanih za povijest Irana.⁵ No, imena Firdusija i Hafiza se najviše susreću u njegovim djelima, što ukazuje na njegovu neizmjernu ljubav prema ovoj dvojici perzijskih velikana, a, također, i na značaj njihovog uticaja na formiranje Bašagićeve literarne figure. Tačno je da pored Firdusija i Hafiza Bašagić spominje i ostale pjesnike Orijeanta i Okcidenta kao što su Kemal, Abu ala el Meari, Heine i Bayron, no to nije ni blizu uporedivo sa perzijskim pjesnicima.⁶ Čitajući Bašagićeva djela, zapaža se velika ljubav i opijenost Iranom i iranskom kulturom. On u svojim pjesmama veoma vješto slika iransku kulturu i običaje pa čak, poput pravog Iranca, uzvikuje:

⁴ Safvet-beg Bašagić, sin Ibrahim-bega Bašagića, jednog od posljednjih bosanskih pjesnika koji je pjevao na orijentalnim jezicima pod pseudonimom Edhem, i Almase, kćerke Derviš-paše Čengića. Rođen je 6. maja 1870. godine u Nevesinju. Njegova porodica seli u Sarajevo gdje završava rušdiju u kojoj upoznaje orijentalnu književnost i jezike. Veoma mlad se uključuje u političke aktivnosti, što mu stvara izvjesne probleme prilikom školovanja. Od 1895. do 1899. sluša orijentalne jezike i povijest na Bečkom univerzitetu. Tokom školovanja izdaje svoju prvu zbirku pjesama i priprema građu za pisanje povijesti Bosne. On je uz Mulabdića i Hadžića osnivač prvog muslimanskog prosvjetno-kulturnog glasila "Behar". Tokom Austro-Ugarske aktivno saraduje sa većinom tadašnjih listova, a najviše sa listovima "Behar", "Gajret" i "Biser". Godine 1910. u Beču brani doktorsku disertaciju koja je kasnije štampana pod nazivom "Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti". Napisao je značajan broj naučnih djela na polju povijesti Bosne i književnosti. Preveo je Hajamove rubaije i objavio veliki broj pjesama i drama. Umro je u Sarajevu 9. aprila 1934. godine. Muhsin Rizvić, "Bosansko-hercegovačka književnost u doba preporoda 1887-1918.", El-Kalem, Sarajevo, 1990., str. 77; Muhidin Džanko, BIOGRAFIJA SAFVET-BEGA BAŠAGIĆA-REDŽEPAŠIĆA: Nepodnošljiva neizbježnost pozitivizma, Diwan, br. 3/4.

⁵ *Kultura Bošnjaka*, Smail Balić, str. 76-77.

⁶ *Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1878-1918.*, str. 289-290.

“Ustani, Ardešire, majka te Perzija zove,
 Darijev razvi bajrak, širom svega Irana,
 O slavi djedova tvojih svi ljudi danas slove
 Prošlost se njihova sjaji poput svjetla dana
 Ustani, Ardešire, tako ti Zoroastra!”⁷

Zaista neobično djeluje da neko ko nikada nije vidio Iran piše ovakve stihove i s ovakvim žarom veliča Iran i iransku prošlost. Bašagić, kada pjeva o Širazu i njegovim ljepotama, djeluje poput Hafiza, koji je šest stotina godina prije njega uvijekovječio ovaj pjesnički grad.

“Tu sam bio
 I vidio
 Sve ljubimce muza:
 I Hafiza i Urfija
 I starca Firdusa.”⁸

Bašagić je do te mjere bio opijen iranskom kulturom i perzijskom književnošću da je posvetio dvije zasebne pjesme Firdusiju i Hafizu i prepjevao Hajamove rubaije, ovaj prijevod sada svrstavaju u klasično djelo bošnjačke književnosti.⁹

Bašagić je bio pod velikim uticajem Firdusija na polju patriotskih tema, slavljenja i veličanja vlastitih predaka, epskih pripovijedanja i interpretacije legendi u svojim djelima. On u svim svojim rodoljubivim pjesmama opisuje i veliča junaštva, iskrenost i herojstvo svojih predaka.¹⁰ Ukoliko želimo analizirati uticaj Firdusija na Bašagića, neophodno je da se upoznamo sa osnovnim stilskim specifikama “Šahname”, njenim porukama i temeljnim načelima. Jedna od najspecifičnijih karakteristika i osnovnih misli “Šahname” i Firdusijevog svjetonazora jeste patriotizam, koji ponekad djeluje dosta radikalno, no nikada neprijateljski prema drugim narodima i nacijama. Firdusi slavi i veliča kvalitete

⁷ Hafiz i Safvet-beg Bašagić, Jašar Redžepagić, “Beharistan” br. 1, Kulturni centar I. R. Iran, Sarajevo, 2001., str. 77.

⁸ *Hafiz i Safvet-beg Bašagić*, str. 76.

⁹ *Izabrana djela, Safvet-beg Bašagić*, priredio Muhsin Rizvić, str. 30-31.

¹⁰ *Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1878-1918.*, str. 288-289.

i vrline svoga naroda, a nikada ne ponižava i ne omalovažava pripadnike drugih naroda. Firdusijev patriotizam na neki način možemo okarakterizirati kao duhovni nacionalizam i slavljenje iranske nacije. Ljubav prema domovini za Firdusija znači ljubav prema iranskoj kulturi, slobodi i nezavisnosti i neprijateljstvo prema agresorima zbog njihovog nepravednog nasrtanja na njegovu domovinu. Firdusi smatra da je glavni zadatak jednog patriote suprotstavljanje nasrtajima neprijatelja i očuvanje nezavisnosti i slobode Irana. Prema tome, "Šahnama" je svojevrsna epopeja borbe iranskog naroda za dostizanje i očuvanje ovih vječitih ideala, jer su permanentno bili izloženi napadima susjednih naroda kao što su Grci, Rimljani, Arapi i Turci.¹¹

Ovdje se Firdusi i Bašagić u potpunosti slažu i svaki od njih na neki način predstavlja ekstremnog patriotu, koji se hvali junaštvom i slavom svoga naroda. Firdusijevu i Bašagićevu domovinu za njihova života zahvata ista sudbina a to je okupacija i dominacija stranog naroda, čime njihov nacionalni identitet dolazi u pitanje. Stoga, oni oživljavanjem prošlosti, spominjanjem i veličanjem svojih predaka i opisivanjem junaštva i herojstava njihovih pokušavaju probuditi ponos i odvažnost svoga naroda. Bašagić, poput Firdusija, ponovo oživljava narodne priče i predaje i na taj način visoko uzdiže ime i spomen svoga naroda. On se svim svojim bićem ponosi nacionalnim identitetom, prošlošću, poviješću, junaštvom i herojstvima svoga naroda i svoje nacionalne heroje uzdiže na najviše stepene ljudskosti i herojstva. Bašagić na taj način predstavlja Smail-agu Čengića, Mehmed-pašu Sokolovića, Husein-kapetana Gradašćevića i niz drugih historijskih ličnosti iz povijesti Bosne i Hercegovine.¹² Ovdje Firdusijev uticaj postaje potpuno očit. Firdusi oživljavanjem prošlosti i legendi svoga naroda i opisivanjem njegovih vrlina, herojstava i veličine pokušava ga probuditi iz dubokog sna nemara i zaborava. Firdusi iranske heroje i kraljeve uzdiže iznad ostalih tako da su oni u njegovoj "Šahnami", po pravilu, uvijek snažniji, inteligentniji i bolji od drugih heroja.¹³ Druga karakteristika koja povezuje Firdusija i Bašagića i koja predstavlja jednu od najbitnijih specifičnosti Firdusijevog literarnog stila jeste racionalizam i slavljenje razuma.

¹¹ Pogledaj: *Nacionalni iranski ep*, Teodor Noldeke, str. 81 i *Epska književnost u Iranu*, Zebihullah Safa, str. 187.

¹² *Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1878-1918.*, str. 324-326.

¹³ *Nacionalni iranski ep*, Teodor Noldeke, str. 81 i 108. *Epska književnost u Iranu*, Zebihullah Safa, str. 242-246.

Firdusi smatra da je razum najuzvišenija vrijednost čovjeka i, ukoliko taj čovjek ne posjeduje razum, bez obzira na svu fizičku, materijalnu i drugu moć, neće imati nikakve vrijednosti.

Veličajući razum, Firdusi kaže:

“Razum je oko srca i čim pogledaš s njim
Iako oči nemaš bit ćeš srećan svim.” 1131-26

“Govor sidro jedra mu razum
Morem razuman dok plovi” 45-540¹⁴

Bašagić, poput Firdusija, poziva narod da ponovo preispita svoju slavnu i veličanstvenu prošlost i kulturu, no istovremeno upozorava da se ne treba ukopavati u prošlosti, jer je to vrijeme prošlo, i potrebno je boriti se drugim oružjem, a to su razum i nauka. Bašagić tvrdi da su njegovi preci na bojnopolju bili veoma hrabri i dostojanstveni i da su uvijek odnosili pobjedu, no mlađe generacije moraju na polju nauke pokazati istu odvažnost i perom odnijeti pobjedu nad neprijateljom.

S tim u vezi Bašagić kaže:

“Novo je oružje sada, kojim se boriti treba
Junačkom potomstvu tvom svoga naroda spas.
Orlovo pero umjesto demiskije ljute
Krči nam slavi put, brani nam djedovsku čast.”¹⁵

Vidimo da Bašagić i Firdusi svojim pjesničkim angažmanom pokušavaju probuditi i prosvijetiti svoj narod, koji se nalazi pod okupacijom strane sile. Oživljavanjem prošlosti i slave svojih predaka njih dvojica žele povratiti ponos, dostojanstvo i samopouzdanje svog naroda kako bi ga podstakli na borbu, rad i stjecanje znanja. Jasno im je da njihov uspavani i poniženi narod treba podstrek i pomoć, jer mu je dugogodišnja okupacija oduzela junaštvo, britkost i snagu otpora protiv neprijatelja. Također, oni veoma dobro znaju da je razum svjetiljka koja čovjeka vodi naprijed i, ukoliko nema razuma, i najjači čovjek će biti ponižen i izgubljen. Prema tome, istovremeno sa oživljavanjem slavne

¹⁴ *Firdusi i tradicija inventivnosti u epskoj književnosti*, str. 308.

¹⁵ *Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1878-1918.*, str. 327.

prošlosti i podsticanjem naroda na borbu i suprotstavljanje neprijatelju oni pozivaju narod da se posveti nauci i razumu, što predstavlja najjače i najubojitije oružje. Firdusi i Bašagić smatraju da bez razuma i nauke nijedan narod, niti pojedinac ne mogu dostići potpunu slobodu i nezavisnost ♦

THE INFLUENCE OF FIRDUSI ON SAFVET-BEG BAŠAGIĆ

Abstract

This article analyzes the influence of the great classical Persian poet Firdusi on one of Bosnia and Herzegovina's most eminent early 20th century poets, Safvet-beg Bašagić. Although the article does not claim to analyze in minute detail every facet and detail of this influence, by using a limited number of examples it demonstrates how Firdusi influenced Bašagić. This influence is at its most marked at the intellectual level and in his world view, though a certain influence can also be observed on his literary style.

At the time when Bašagić made his appearance with his patriotic poetry, Bosnia and Herzegovina had been cut off from Islamic civilization and its cultural heritage, and almost forcibly incorporated into the western literary and cultural scene. It was a time of major cultural, social, scientific and indeed general change in Bosnia and Herzegovina. New forms, themes and literary criteria emerged, and the classic oriental formulae such as the ruba'iyah, the ghazal, the qasida, the mathnawi and so on were rejected. National values gained in importance, and religious, historical and cultural values were at grave risk of being lost. On the other hand, the Bosnian people and the elite alike experienced a culture shock with their first encounter with western science and civilization, feeling inferior and as though they were lagging behind the west. At the same time, reformers such as Bašagić emerged, to restore hope and self-confidence to their people and to conjure up for them their glorious past and their successes in every social and historical dimension. To do this it was essential to create a body of patriotic literature, which would celebrate their own past and values to restore the people's confidence in themselves and encourage them to work, to engage in various activities and to acquire knowledge.

Poets and writers took on the role of the reformers and educators of society and, by reviving traditional values, tales and legends, succeeded in restoring hope in a better future. The times in which Bašagić was active in many ways

resembled Firdusi's time. Firdusi, like Bašagić and the majority of our poets and writers of his time, revived the language, culture, literature and past of his people. Both wrote in almost identical terms of the fame of their forebears and retold the tales of heroism of their people, restoring vivacity and self-confidence to their fellow countrymen. As regards Firdusi's influence on Bašagić at the level of concepts and themes, it is true to say that their views on the eternal struggle between good and evil, the light and the darkness, the transience of time, the glorious battles, heroics and wars of their own people, and scenes of love, beauty and glory, are a perfect match. For Bašagić, Firdusi was the muse of the epic art, and as a result the spirit and conduct of old Firdusi is to be found at every step in his patriotic songs.

Izvori i literatura

a) Na bosanskome jeziku

1. *Bosansko-muslimanska književnost u doba preporoda 1878-1918.*, Muhsin Rizvić, El-Kalem, II izdanje, Sarajevo, 1990.
2. "Duhovne veze Bosne i Irana od antike do danas", Smajo Halilović, *Beharistan* br. 7-8, Islamski kulturni centar I. R. Iran, ljeto-zima, Sarajevo, 2002.
3. *Historija Bošnjaka*, Mustafa Imamović, Preporod, Sarajevo, 1996.
4. "Hafiz i Safvet-beg Bašagić", Jašar Redžepagić, *Beharistan* br. 1, Islamski kulturni centar I. R. Iran, Sarajevo, 2001.
5. *Kultura Bošnjaka*, Smail Balić "R&R" Izdavačko prometno preduzeće, II izdanje, Tuzla, 1990.
6. *Izabrana djela, Safvet-beg Bašagić*, Priredio Muhsin Rizvić, Svjetlost, 1971, II tom.
7. *Prolegomena za historiju književnosti orijentalno-islamskoga kruga*, Esad Duraković, Bemust, 2005.
8. "Biografija Safvet-bega Bašagića-Redžepagića", Muhidin Džanko, *Diwan* br. 3-4.

b) Na perzijskome jeziku

1. *Šahnama*, Abul Kasim Firdusi, Izdavačka kuća Pejman, Teheran, 1381. godine po iranskom kalendaru.
2. *Leksikon Šahname*, Husejn Šehidi Mazanderani, Izdavačka kuća "Belh", Teheran, 1317. godine po iranskom kalendaru.
3. *Iranski nacionalni ep, Teodor Noldeke*, prijevod Bozorg Alavi, Izdavačka kuća Sepahr, treće izdanje, Teheran, 2537. godine po pahlavidskom kalendaru.

4. *Epska književnost u Iranu*, Zebihullah Safa, Izdavačka kuća Firdusi, Teheran, 1374. godine.
5. *Firdusi i tradicija inventivnosti u epskoj književnosti*, Muhammed Ibadijan, Izdavačka kuća Gouhar, 1369. godine po iranskom kalendaru.
6. *Savršeni i idealni čovjek u perzijskoj epskoj i gnostičkoj književnosti*, Husejn Razmdžu, Izdavačka kuća Emir Kebir, Teheran, 1371. godine po iranskom kalendaru.
7. *Učenjaci i pjesnici Bosne i Hercegovine*, Mehmed Handžić Bosnevi, prijevod Ali Davani, Institut za kulturološka istraživanja "Kibla", drugo izdanje, Teheran, 1374. godine po iranskom kalendaru.